

Xenovinisme (apunts sobre xenofòbia i xovinisme al Regne d'Espanya)

Bernat Joan i Marí

Feliç troballa

El terme *xenovinisme* ha estat una feliç trobada (probablement fruit d'un lapsus, com són molt sovint les trobades més interessants) d'un estudiant (de nom Mario Pacheco), a l'hora d'examinar-se sobre determinats aspectes vinculats amb l'anàlisi sociolingüística. En llegir el terme vaig pensar que constituïa una troballa interessant, perquè es produïa, evidentment, fruit de l'encreuament entre els termes *xenofòbia* i *xovinisme*. I, com que actualment, al Regne d'Espanya, estam en fase d'observació d'una creixent xenofòbia, i d'un creixent xovinisme, pens que resulta adient d'adoptar un terme que indiqui la suma d'ambdues actituds.

Cal dir, endemés, que normalment la xenofòbia i el xovinisme van de bracet. Resulta ben habitual que aquell que mostra xenofòbia també mostri xovinisme, i viceversa. Per tant, trob adient l'ús d'un terme que englobi aquests dos conceptes.

A l'hora d'analitzar-lo, comencem per veure com defineix el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC) els termes *xenofòbia* i *xovinisme*:

«Xenofòbia. f. [LC] [SO] [PS] Odi als estrangers.»

«Xovinisme. m. [LC] Admiració excessiva pel propi país associada a un desinterès o a un menyspreu per altres cultures o països.»

Efectivament, tal com diu l'arrel grega dels seus dos components, *xenofòbia* significa odi als estrangers. En el cas que ens ocupa, els estrangers són molt diversos. Són els immigrants que han vingut a viure al nostre país, entre d'altres. Però també ho són, per a la majoria dominant dins el Regne d'Espanya, els integrants de les nacions sense estat. Perquè la societat espanyola, d'una manera generalitzada, no ha considerat mai els catalans com a part del seu cos social.

Catalans per jueus, en el segle XVII

El segle XVII constitueix el Segle d'Or de la literatura castellana, dita espanyola. Els autors del seu segle d'or formen part de l'*star system* que ens hem d'empassar tots, de grat o per força, a través de mitjans molt diversos, entre els quals juga un paper importantíssim l'educació. Espanya ha construït, dins el seu sistema educatiu, un *star system* fet de colonialistes, supremacistes i xenòfobs que tira d'esquena. Però, al cap i a la fi, són els qui han donat arguments per a la «unitat espanyola».

Fins a finals del segle XV, la xenofòbia castellana s'adreçava contra diversos col·lectius, amb graus diversos de fúria. El col·lectiu més damnificat per l'esmentada

xenofòbia, sense cap mena de dubte, eren els jueus. Però els Reis Catòlics varen tenir a bé d'expulsar-los de la península Ibèrica, de manera que, a principis del segle XVII, ja no tenia gaire sentit continuar mantenint els jueus al capdamunt de l'odi hispànic. Tampoc no feia sentit posar-hi els habi-

---

Resulta ben habitual que aquell que mostra xenofòbia també mostri xovinisme, i viceversa. Per tant, trob adient l'ús d'un terme que englobi aquests dos conceptes.

---

tants autòctons de les terres que anaven conquerint a les Amèriques, puix que eren gent conquerida, precisament, i, per tant, en vies d'assimilació. El problema bàsic que tenien amb els jueus era que no havien pogut assimilar-los totalment, que una part continuaven mantenint una pràctica religiosa que no anava en la línia de la religió oficial majoritària. I, d'acord amb la seua lògica, no es podia tolerar ni la més petita dissidència.

Fou en el segle XVII que l'odi als jueus va ser substituït, lentament però inexorablement, per la catalanofòbia, per l'odi als catalans. Les peces literàries de Quevedo, de Góngora i de tota aquella trepa en van plenes. Se'ns podrà dir que aleshores tothom era racista i que, per tant, no és estrany que els escriptors castellans s'embranchessin en una croada d'odi contra els catalans, més i més si, durant la Guerra dels Segadors,

havien intentat d'establir a Catalunya una mena de república, després d'alçar-se descaradament contra la corona.

Essent així, els autors espanyols varen substituir els jueus pels catalans, atribuint-los les mateixes característiques: ser garrepes, anar per darrere, ser covards i no atrevir-se a l'enfrontament armat directe, buscar el consens i apel·lar contínuament a arreglar les coses parlant... Al cap i a la fi, tot allò que els feia posar més nerviosos. Fixem-nos, emperò, que per a una tal substitució existia una condició prèvia indispensable: que no considerassin els catalans com a membres de la seua mateixa nació. De la mateixa manera que no hi consideraven els jueus, per molts castellans que poguessin ser tots ells. Si els catalans haguessin fet part de la mateixa nació que aquells que projectaven contra ells la seua xenofòbia, aquesta projecció hauria estat del tot impossible. De manera indirecta, doncs, es manifestava que els catalans eren «una altra nació».

Tornem a l'educació: el sistema educatiu espanyol ha encimbellat els xenòfobs. Això no hauria de ser un obstacle insalvable per a la bona educació si, correlativament, hagués posat de manifest aquesta xenofòbia i no l'hagués continuada transmetent a través del sistema. Però no va ser així. Es va crear la ficció del Segle d'Or i, a més, es varen glorificar els seus «valors», tan radicalment contraris als valors europeus que ara aparentment tothom defensa.

I sentiment d'inferioritat traduït a xovinisme

Correlativament, el *xovinisme* és, d'acord amb el DIEC, l'«admiració excessiva pel propi país associada

a un desinterès o a un menyspreu per altres cultures o països».

Traduïda la xenofòbia contra els jueus (encara amb romanents importants dins la societat castellana del moment, i segurament fins ara) en xenofòbia anticatalana, el vell imperi on no es ponía el sol va començar a dessagnar-se. Fins a finals del segle XIX, l'imperi espanyol va perdre més territoris que ningú. Tothom es volia independitzar d'Espanya, tothom feia la via que podia per aconseguir-ho. El segle XIX es va caracteritzar per una autèntica orgia d'estats independitzant-se d'Espanya. La qual, pel seu cantó, naturalment, sempre va mantenir que era «una i indissoluble».

A la humiliació de les independències constants i a la incapacitat d'Espanya de fer com el Regne Unit i crear quelcom semblant a la Commonwealth, s'hi va sumar el fet que algunes de les antigues colònies tenien una economia i un grau de benestar molt superiors als de la vella metròpoli. Així, Flandes esdevenia una pròspera Holanda, impossible de frenar des d'Espanya, i incomparablement més pròspera. I durant un primer segle d'independència molts països de l'Amèrica Llatina varen aconseguir uns estàndards de vida molt superiors als que aleshores hi havia a Espanya.

Així mateix, contemporàniament, a la península Ibèrica hi havia fonamentalment dues regions que estaven fent la revolució industrial: el País Basc i Catalunya. Catalunya, pel volum d'habitants i per l'extensió, més que el País Basc.

Va ser en aquest context que va arrelar fins a l'extrem el provincianisme espanyol. Espanya es va tornar brutalment provinciana, en oposició a una Catalunya

que estava cada vegada més oberta al món, que era cada vegada més cosmopolita. Una comparació de la *Generación del 98* espanyola amb el Modernisme català ens dona una bona perspectiva d'aquests fets. Espanya es va anar tancant dins de si mateixa, marginant-se de tot allò que succeïa a la seua part del món, i conreant un xovinisme estèril i estúpid que ha durat fins als nostres dies (altra vegada, en bona part, gràcies a la manca de competència del sistema educatiu).

Pensar que la cultura espanyola és superior a la catalana o a la basca, que l'espanyol és una llengua universal que tothom vol aprendre o que la literatura generada a Castella val molt més que no la que generam a Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears són mostres de provincianisme extrem, disfressat, com sol ocórrer amb els complexos d'inferioritat, de xovinisme.

Xenovisme segle XXI

I entram en el segle XXI embolcallats amb una mescla de xenofòbia i de xovinisme que va augmentant, fonamentalment a redós del conflicte nacional no resolt.

El desvetllament de l'independentisme català, el camí del poble de Catalunya cap a l'exercici del seu dret inalienable a l'autodeterminació «ha despertat la bèstia», en terminologia d'ells mateixos. Però la bèstia hi era. Vull dir

que tant la xenofòbia anticatalana (conreada entusiàsticament a partir del segle XVII, àlies segle d'or seu) i el xovinisme hi eren. I potser no es manifestaven tan directament com ho han fet posteriorment, però això no implica que no existissin.

D'altra banda, resulta absurd culpar els catalans del xovinisme i de la xenofòbia en contra seua. Per què en tenim la culpa? Perquè existim? Seria tan absurd com culpar els negres de l'existència del Ku-kux-klan! Durant segles s'ha intentat, precisament, l'assimilació dels catalans a l'única Espanya que sembla que es pugui entendre des dels òrgans centrals de l'Estat, que és l'Espanya feta a imatge i semblança de Castella. Des de la seua perspectiva, el castellà és més espanyol que el català (de fet, miren de dir-ne espanyol, almenys internacionalment; no a nivell intern, no fos cas que els no castellanoparlants no ens hi sentíssim identificats), el flamenc és més espanyol que la sardana (tot i que hi ha flamenc català, i fins i tot basc), els toros són més espanyols que els castells humans i el Reial Madrid és més

espanyol que el Barça. Si ells, molt majoritàriament, ho senten així, els catalans no hi poden fer res. No poden ser espanyols ni encara que ho vulguin ser, ni que fos l'anhel més profund del cor d'una immensa majoria.

Per això estam assistint a una propaganda periodística sobre el fet català que faria envermellar el règim de Corea del Nord, vivim un judici-farsa plagat d'irregularitats on la xenofòbia i el xovinisme són presents d'una manera continuada, i assistim a un enclaustrament hispànic que, en molts aspectes, s'assembla al que es va produir al voltant de l'any 98 del segle XIX.

Un exili català dinàmic, i, sobretot, una societat catalana dinàmica i activa està posant en evidència totes aquestes mancances, que es podrien esmenar si al Regne d'Espanya hi hagués uns mínims de voluntat de reforma. Però resulta impossible, perquè encara viuen en l'autisme ancestral. No s'adonen, per exemple, que el resultat final del judici-farsa el decidirà el Tribunal d'Estrasburg. No volen veure que no tenen cap poder per aconseguir l'extradició del president Puigdemont. No poden coure que pertot arreu siguin blasmatats per l'actuació policial

contra la gent indefensa. I es tanquen, i no volen escoltar ni sentir res. Com en el 98.

Com que no tenen intel·lectuals que no siguin mers propagandistes del règim i

com que els índexs de valors morals són realment molt baixos, han mostrat ben clarament que prefereixen el xenovinisme a la reforma, que lliga més amb la societat espanyola actual el xenovinisme que no el liberalisme.

Des de la part catalana, s'ha de fer tot el possible perquè el xenovinisme no ens contami. No hem d'odiar en Marchena i companyia per molt odiosos que puguin ser, perquè ens posaríem al seu nivell. L'únic antídoto real contra aquest xenovinisme, que també plana com un perill sobre nosaltres, serà la construcció de la República Catalana.

Només la llibertat pot esdevenir la base dels valors fonamentals en què s'assenta la fraternitat humana. Només essent lliures ens podrem desprendre de l'odi, de l'enclaustrament i de l'art poc productiu de mirar-nos el melic. Per això, ens devem a nosaltres mateixos, portar a bon port el procés que hem posat en marxa, conscientment, decididament, voluntàriament i alegrement. ■

Només la llibertat pot esdevenir la base dels valors fonamentals en què s'assenta la fraternitat humana.
